

הלכות הדרף היומי

מסכת תענית

תוכן

- א. גבורות גשמים... העובר לפני התיבה ביום טוב האחרון של חג האחרון מזכיר הראשון אינו מזכיר.....1
- ב. ביום טוב ראשון של פסח הראשון מזכיר האחרון אינו מזכיר.....2
- ג. ושואלין בברכת השנים.....3
- ד. והבדלה בחונן הדעת.....3
- ה. שלשה מפתחות בידו של הקדוש ברוך הוא שלא נמסרו ביד שליח... מפתח של גשמים מפתח של חיה ומפתח של תחיית המתים... במערבא אמרי אף מפתח של פרנסה.....4

דף ב.

א. גבורות גשמים... העובר לפני התיבה ביום טוב האחרון של חג האחרון מזכיר הראשון אינו מזכיר

מתחילין להזכיר הגשם¹ בברכה שניה – ברכת מחיה המתים – בתפלת מוסף של שמיני עצרת, ואין פוסקין עד תפלת מוסף של יום טוב הראשון של פסח.

הזכרה זו היא ריצוי שאלה, שטרם שישאלו הגשמים בעונתם כשיגיע זמן השאלה, מרצין לפניו בהזכרת גבורותיו שמוריד גשמים. וקבעו הזכרה זו בברכת מחיה המתים מפני שהגשמים הם שקולים כתחיית המתים, שכשם שתחיית המתים היים לעולם כך הגשמים היים לעולם².

והיה מן הדין להזכיר³ ולרעות לפניו מיום טוב הראשון של חג שבחג נידונים על המים, אלא לפי שהגשמים הם סימן קללה בחג הסוכות, שאי אפשר לישב בסוכה בשעת הגשם, אין מזכירין הגשם עד עבור ז' ימי ישיבה בסוכה, וראוי היה להתחיל להזכיר מיד בליל יום טוב האחרון אלא לפי שבתפלת ערבית אין כל העם בבית הכנסת, נמצא זה מזכיר, וזה אינו מזכיר, ויעשו אגודות אגודות.

¹ שו"ע ונו"כ קיד א

² מ"ב שם א

³ מ"ב שם ב

הלכות הדרף היומי

מסכת תענית

ולמה אין מזכירין בשחרית, לפי שאסור להזכיר הגשם עד שיכריז הש"ץ או השמש בקול רם, "מוריד הגשם" קודם התפלה, ובשחרית אי אפשר להכריז מפני שצריך לסמוך גאולה לתפלה.

לפיכך אף מי שהוא חולה או אנוס, שמותר לו להקדים תפלתו לתפלת העבור אפילו בבית הכנסת בשאר ימות השנה, אסור לו להקדים תפלת מוסף של שמיני עצרת לתפלת העבור אפילו בביתו, לפי שאסור להזכיר הגשם עד שיכריזו בעבור.

אבל אם יודע שהכריזו בעבור אף על פי שהוא לא שמע מזכיר, ומטעם זה הבא לבית הכנסת והעבור התחילו להתפלל, יתפלל ויזכיר אף על פי שהוא לא שמע כשהכריזו, והדר במקום שאין מנין ימתין עד זמן שמתפללים בקהילות.

ומטעם זה אם טעה והזכיר משיב הרוח ומוריד הגשם במעריב של שמ"ע, או בשחרית, אינו חוזר⁴.

ב. ביום טוב ראשון של פסח הראשון מזכיר האחרון אינו מזכיר

וכן לענין הפסקה, אין פוסקין⁵ מלהזכיר עד שמכריזין בבית הכנסת מוריד הטל קודם תפלת מוסף, יום טוב הראשון של פסח, במקומות שנוהגין לומר מוריד הטל במקום מוריד הגשם בימות החמה, שהכרזת הטל סימן הוא להם להפסקת הזכרת הגשם, וקודם הכרזה זו אין העבור מפסיקין מלהזכיר הגשם, כדי שלא יהיה דבר מעורב ביניהם, שזה מזכיר וזה אינו מזכיר, ויהיה אנודות אנודות.

אבל היחיד שמתפלל בינו לבין עצמו רשאי להזכיר הטל במקום גשם.

ובמדינות שאין נוהגין להזכיר טל בימות החמה במקום הגשם, ואין הכרזת טל סימן כלל להפסקת הזכרת גשם, נוהגין שלא להפסיק מלהזכיר גשם עד תפלת המנחה, ששמעו כבר מש"ץ שפסק בתפלת מוסף, אבל בתפלת מוסף כל הקהל וגם הש"ץ מזכירין הגשם בתפלת לחש, כדי שלא יהיה דבר מעורב בין העבור, שאי אפשר להכריז קודם התפלה שיפסיקו מלהזכיר הגשם מפני שנראה כממאנים בגשמים, על דרך שאמרו אין מתפללין על רוב טובה, ומה שאין הש"ץ פוסק בתפלת השחר הוא משום אותם שלא היו בבית הכנסת בערבית וכשישמעו שהש"ץ אינו מזכיר בשחרית, יסברו שמפסיקין מלהזכיר בתפלת ערבית שהיום הולך אחר הלילה, בכל מקום ולשנה הבאה לא יזכירו בערבית ונמצא זה מזכיר וזה אינו מזכיר.

⁴ מ"ב שם

⁵ מ"ב שם ג

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת תענית

ואס⁶ טעה במעריב של פסח או בשחרית ומוסף ולא הזכיר משיב הרוח ומוריד הגשם לכו"ע אין חזר.

ג. ושואלין בברכת השנים

ברכת⁷ השנים צריך לשאול בה מטר בימות הגשמים, ומפני מה קבעו השאלה בברכת השנים, מתוך שהיא פרנסה קבעוה בברכת פרנסה.

מנהג אשכנז שאין משנין בה כלל, אלא שואלים בימות הגשמים, ותן טל ומטר לברכה. ובימות החמה ותן ברכה וכך הוא לשון גמרא שאלה בברכת השנים, מכאן שאין משנין אותה אלא ששואלין בה מטר. אך בספרד נוהגין לשאול טל בימות החמה, שאומרים ברכנו ... וברך שנתנו בטללי רצון ברכה ונדבה. ואף על גב שטל לא נעצר מתפללין עליו שיתנהו לברכה.

ויש מיוצאי אשכנז הנוהגים עפ"י נוסח האר"י ז"ל חלקם אומרים 'ברכנו' בקיץ, כפי המובא בפרי עץ חיים (שער העמידה פ' י"ח) בשם האר"י ז"ל, וחלקם לא שינו מנוסח המקורי שבין בקיץ ובין בחורף 'ברך'.

ד. והבדלה בחונן הדעת

אומרים הבדלה בחונן הדעת⁸, ומתחיל אתה חונן וכו' ואומר אתה חוננתנו, ואין מתחילין באתה חוננתנו, לפי שהמשנה מטבע שטבעו חכמים בברכה אינו אלא טועה (ברכות מ:). אלא מתחיל אתה חונן עד וחננו מאתך, ומתחיל אתה ... וממשיך וחננו מאתך וכו'. אך בדיעבד אם התחיל את הברכה אתה חוננתנו ואילך, יצא.

וקבעוה בברכה זו, מפני שאסור לתבוע ערכיו קודם הבדלה⁹. וכן מתוך שהיא חכמה, קבעוה בברכת חכמה.

מהראוי לכוין¹⁰ שלא לצאת ידי חובת הבדלה מן התורה באמירת אתה חוננתנו, אלא לצאת כשיבדיל על הכוס.

⁶ מ"ב שם ג

⁷ שו"ע ונו"כ קיז א

⁸ שו"ע ונו"כ רצד א

⁹ מ"ב שם ב

¹⁰ שו"ת חתם סופר או"ח כא

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדף היומי

מסכת תענית

ה. שלשה מפתחות בידו של הקדוש ברוך הוא שלא נמסרו ביד שליח ... מפתח של גשמים מפתח של חיה ומפתח של תחיית המתים ... במערבא אמרי אף מפתח של פרנסה

ברכה שנייה¹¹ של שמונה עשרה אינה פותחת בברוך מפני שסמוכה לחבירתה, ומזכירים בה גבורות גשמים, שאומר משיב הרוח ומוריד הגשם. כדתנן מזכירין גבורות גשמים בתחיית המתים, וטעמא משום שכשם שתחיית המתים חיים לעולם כך גשמים חיים לעולם, ומנין תיבותיה נ"א כמנין תיבות של ד' פסוקים שהוסד מהם, והם ד' פסוקים שנאמר בהם מפתח ואינן נמסרין בידי אדם.

ואלה הן מפתח של גשמים, ושל פרנסה, ושל תחיית המתים, ושל חיה, וסימניה מפת"ח מטר, פרנסה, תחייה, חיה. וכווין במתיר אסורים על חיה כלומר לידה, שהתינוק נותר ממאסר מעי אמו.

של מטר דכתיב (דברים כח פסוק יב) וּפָתַח ה' לָךְ אֶת אוֹצְרוֹ הַטּוֹב אֶת הַשָּׁמַיִם לְתֵת מָטֶר אֲרֶצְךָ בְּעֵתוֹ וּלְבָרֵךְ אֶת כָּל מַעֲשֵׂה יָדְךָ וְהִלּוּיֶת גּוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא תִלְוָה וּבו כ"ג תיבות. של פרנסה דכתיב (תהלים קמה פסוק טז) פֹּתַח אֶת יָדְךָ וּמְשַׁפֵּיעַ לְכֹל חַי רְצוֹן וּבו ז' תיבות. של חיה כדכתיב (בראשית ל פסוק כב) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רַחֵל וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים וַיִּפְתַּח אֶת רַחֲמָהּ וּבו י' תיבות. של תחייה דכתיב (יחזקאל לו פסוק יג) וַיְדַעְתֶּם כִּי אֲנִי ה' בִּפְתָחֵי אֶת קְבֻרוֹתֵיכֶם וּבְהִעָלוֹתֵי אֶתְכֶם מִקְבְּרוֹתֵיכֶם עָמִי וּבו י"א תיבות. הרי נ"א.

¹¹ טור שו"ע ונו"כ קיד א